
Generalni Direktor Autoriteta Civilnog Vazduhoplovstva Republike Kosovo,

U skladu sa članom 3.4 tacka (i), 15.1 tacka a),(c),(e),(f),(j), i 21.2 Zakona br. 03/L-51 o Civilnom Vazduhoplovstvu („Sluzbeni glasnik Republike Kosova“, br 28, 04.juna 2008),

U cilju utvrđivanja uslova o površinama za poletanje i sletanje helikoptera izvan zone aerodroma,

Nakon okončanja procesa javne konsultacije zainteresovanih strana, shodno Administrativnom Upustvu br. 01/2212 o procedurama javne konsultacije zainteresovanih strana,

Donosi sledeće:

UREDBA BR. 3/2014 O SLETANJU I POLETANJU HELIKOPTERA IZVAN ZONE AERODROMA

Član 1.

Područje primene

1.1 Ovom Uredbom propisuju se uslovi i način izvođenja povremenih pojedinačnih operacija sletanja i uzletanja helikoptera s mesta izvan zone odobrenih ili sertifikovanih aerodroma, unutar teritorije Republike Kosova.

1.2 Odredbe ove Uredbe se ne primenjuju na operacije sletanja i poletanja helikoptera na i s'izdignute površine, npr. sa krovova zgrada, građevinskih zona, itd.

1.3 Odredbe ove Uredbe se ne primenjuju na operacije sletanja i poletanja helikoptera:

- a) koji sleću u slučaju nužde;
- b) koji pružaju hitnu medicinsku pomoć;
- c) koji učestvuju u operacijama pretraživanja i spašavanja;
- d) koji učestvuju u gašenju požara; i
- e) kod letova za posebne namene.

1.4 Odredbe ove Uredbe se ne primjenjuju na operacije sletanja i poletanja vojnih helikoptera van zone aerodroma.

Član 2.

Pojmovi i skraćenice

Pojmovi i skraćenice koji se upotrebljavaju u ovoj Uredbi imaju sledeće značenje:

“Aerodrom” podrazumeva određenu oblast na zemlji (uključujući zgrade, instalacije i opremu) predviđene, bilo u potpunosti ili delimično, za sletanje, poletanje i kretanje po zemlji vazduhoplova. U ovoj Uredbi pojam Aerodrom obuhvata i heliport, oblate za sletanje helikoptera i glajdera;

“ACV (CAA)” znači Autoritet Civilnog Vazduhoplovstvo Kosova, osnivan prema Zakonu Br.03/L-051 o Civilnom Vazduhoplovstvu;

“ Kontrolisana zona” (Control zone): znači, kontrolisani vazdusni prostor koji se prostire od zemljine površine do određene gornje granice;

“Naseljeno područje” (Congested area): znači grad, naselje, odnosno bilo koje područje koje se koristi za stanovanje, javne, privatne ili rekreacijske potrebe;

“ Izdignuta površina” (Elevated surface): znači površina predviđena za sletanje ili polijetanje helikoptera smeštena na zgradi ili konstrukciji izdignutoj iznad površine zemlje;

„Heliport”- znači aerodrom ili definisana površina na strukturi namenjena u potpunosti ili delimično za dolaske, odlaske i kretanje helikoptera.

“ Vlasnik (Holder): znači osoba koja u skladu s propisima regulišu vlasničko pravo ima faktičnu vlast prirodnog mesta, ili svako lice koja ima pravni imovinski interes;

“Prirodno mesto za sletanje helikoptera” (Natural helicopter landing site): znači mesto koje nije pripremljeno za sletanje i poletanje helikoptera,

“Sigurni prostor” (Safe area): znači određeno područje oko NHLS -a koje je bez prepreka, osim onih koje su potrebne za navigaciju, i koje služe kako bi se smanjio rizik od oštećenja helikoptera ukoliko se nekontrolisano odvoji od NHLS,

“Površina dodira i uzleta” (Touch-down and lift-off area): znači površina koja služi za sletanje i poletanje helikoptera;

“A” prečnik rotora helikoptera.

“AFM” (*Aircraft Flight Manual*): Letački priručnik vazduhoplova;

“B” raspon između točkova, skija ili plovaka helikoptera;

“CDP” (*Critical Decision Point*): kritična tačka odluke;

“CTR” (*Control zone*): kontrolisana zona;

“D” najveća dimenzija helikoptera;

“Ft” (*feet*): stopa; (dužina koja je 0.304 metra, kao što je definisano u Uredbu Br. 3/2013 Merne jedinice koje se upotrebljavaju u u toku leta i na zemlji),

“NHLS” (*Natural helicopter landing site*): prirodno mjesto za slijetanje helikoptera;

“TLOF” (*Touch-down and lift-off area*): površina dodira i poleta;

“SA” (*Safe area*): sigurni prostor;

“VFR” (*Visual flight rules*): pravila vizualnog letenja;

“Vy” (*Best rate of climb speed*): brzina najboljeg penjanja.

Član 3.

Opšte odredbe

3.1 Sletanje i poletanje helikoptera sa NHLS-a može se izvoditi samo ako prirodna mesta za sletanje helikoptera su u skladu sa odredbama ove Uredbe.

3.2 Ako se poletanje i sletanje obavlja sa NHLS-a, koja se nalaze unutar kontrolisanih zona (CTR), pre poletanja je potrebno pribaviti odobrenje nadležne kontrole vazdušnog saobraćaja.

3.3 Operatori helikoptera koji obavljaju komercijalne operacije moraju u svom Operativnom priručniku propisati procedure za izbor NHLS-a u skladu s ograničenjima za klasu performansi helikoptera ustanovljenim prema posebnim propisima.

3.4 Ovlašćeni operatori helikoptera, angažovani na ne redovne (charter), privatne, taksi i /ili panoramske letačke operacije, ne mogu koristiti NHLS više od četiri (4) dana unutar uzastopnog razdoblja od trideset (30) dana.

3.5 Sletanje i poletanje helikoptera sa NHLS-a ne može se obavljati u linijskom vazdušnom prevozu.

3.6 Sletanje i poletanje helikoptera sa NHLS-a ne može se obavljati unutar naseljenih područja i na udaljenosti manjoj od 150 m (500 ft) od naseljenog područja.

Član 4. Odobrenje

4.1 Za obavljanje operacija sletanja i poletanja helikoptera sa NHLS-a operator helikoptera mora tražiti odobrenje. Odobrenje izdaje ACVK na zahtev operatora helikoptera.

4.2 Zahtev za izdavanje odobrenja iz stava 1. ovog člana podnosi se na obrascu koji se nalazi na službenoj internet stranici ACV.

4.3 U odobrenju iz stava 1. ovoga člana poimenično se navode piloti koji mogu obavljati sletanje i uzletanje helikoptera sa NHLS-a, i navode se dodatni uslovi i ograničenja koja trebaju osigurati sigurno izvođenje operacija.

4.4 Odobrenje za sletanje i poletanje helikoptera sa NHLS-a, zavisno od vrsta operacija koje operator namerava izvoditi, može se izdati na period do godinu dana.

4.5 ACV može uskratiti izdavanje odobrenja iz stava 1. ovoga člana ili povući izdato odobrenje, ako utvrdi da nisu ispunjeni propisani uslovi.

Član 5. Iskustvo pilota

Poletanje i sletanje s NHLS-a može obavljati pilot helikoptera koji ima važeću dozvolu pilota helikoptera sa upisanim tipom i ovlašćenjima i najmanje tri (3) poletanja u toku 90 dana.

Član 6.

Saglasnost upotrebe

6.1 Operator helikoptera, nezavisno s dobijenim odobrenjem od ACVK, pre korišćenja NHLS-a mora obezbediti saglasnost vlasnika ili bilo kog drugog fizickog ili pravnog lica koji ima pravno-svojinski interes na imovini.

6.2 Vlasnik ili drugo fizicko ili pravno lice shodno stavu 1 ovog clana, je odgovoran za poštovanje primenjivih propisa i/ili uslove koje su postavila organi lokalne ili centralne vlasti za teritoriju gde se nalazi ovo područje (npr. parkovi prirode, nacionalni parkovi, zaštićena područja i sl.).

Član 7.

Obaveštenje o korišćenju terena

Pre početka izvođenja operacija operator helikoptera treba pravovremeno obavestiti nadležan Regionalni Direktorat Policije o nameri korišćenja NHLS-a.

Član 8.

Prirodno mesto za sletanje helikoptera

8.1 Operator helikoptera ne moze koristiti NHLS koje ne ispunjava sledeće uslove:

- a) NHLS mora imati površinu koja je jednaka ili veća od površine pravougaonika koji se dobije kao rezultat množenja $1,5D \times D$, gdje D označava najveće dimenzije helikoptera;
- b) Površina NHLS mora biti otporna od efekta rotora i čista od svake neispravnosti, koji mogu uticati na sletanje i poletanje helikoptera;
- c) TLOF mora imati nosivost koja odgovara ukupnoj težini helikoptera koji se koristi;
- d) TLOF mora biti dovoljne veličine da sadrži krug prečnika od najmanje $0,83 D$ najvećeg helikoptera koji prostor treba da služi;
- e) NHLS mora imati oko sebe sigurni prostor (SA) čija širina ne smije biti manja od 10 metara;
- f) Nije odobreno da se nalazi nijedan fiksni objekat unutar sigurnosne prostora NHLS, izuzev objekata koji su slomljivi a koji su neophodni da se nalaze u ovim prostorima. Nije dozvoljeno postavljanje mobilnih objekata u nutar sigurnog prostora u toku operacije helikoptera;
- g) površina unutar sigurnog prostora (SA) mora biti pogodna za prisilno sletanje;

8.2 Sletanje i poletanje sa NHLS-a sme se izvoditi isključivo danju prema pravilima vizualnog letenja (VFR).

8.3 U području gde se vrše poletanja i sletanja, mora postojati najmanje jedan uređaj od 12 kg koji služi za gašenje požara, koji je jasno obelzen i koji se nalazi u mestu gde se može brzo upotrebiti u slučaju vatre. Prva pomoć treba biti jasno obeležena i u potrebnoj blizini, ako je potrebno za korišćenje. Prvu pomoć treba održavati u skladu sa upustvima proizvođača i biti dopunjena nakon svake upotrebe.

Član 9.

Pregled terena

9.1 Pre sletanja na NHLS vođa helikoptera mora, nadletanjem helikopterom, ustanoviti:

- a) smer vetra,
- b) mogućnost održavanja ravnine prilaza i odlaska;
- c) pogodnost NHLS-a, a i sigurnost prostora za prisilno sletanje i
- d) mogućnost nadvisivanja prepreka.

9.2 Vođa helikoptera ne može koristiti NHLS ako se uz to mesto nalaze ljudi, životinje, vozila, instalacije i sl. na udaljenosti manjoj od $3A$, gde A predstavlja prečnik rotora helikoptera.

Član 10.

Prilaz i odlazak

10.1 Prilaz i odlazak moraju se izvoditi unutar sektora koji se nastavljaju na pravac sletanja i uzletanja ili približno tom pravcu. Najmanja širina sektora mora biti $3A$, gde A predstavlja promer rotora helikoptera. Sektori se nastavljaju na sigurni prostor i pružaju se do tačke vertikalne projekcije na zemljinoj površini i raskrstenja ravnine prilaza/odlaska s ravinom najmanje visine leta za područje gde se obavljaju operacije.

10.2 Sektori moraju biti slobodni od prepreka na celoj širini i vertikalno najmanje 10 m (35 ft) iznad površine prilaza/odlaska.

10.3 Prilaz i odlazak moraju se izvoditi tako da se u bilo kojem trenutku može sigurno izvesti prisilno sletanje na odgovarajuću površinu, osim kod višemotornog helikoptera sa jednim neučinkovitim motorom, kada helikopter može sigurno nadvišavati prepreke unutar sektora na rastojanju većem od 10 m (35 ft).

10.4 Površina za prinudno sletanje mora omogućiti, svojom veličinom i karakteristikama, da se u slučaju autorotacije sletanje može obaviti bez rizika od povređivanja osoba ili oštećenja imovine, kao i bez rizika od značajnijeg oštećenja helikoptera. Deo neokruženog parking mesta ili javni putevi, ne smatraju se pogodnim za prinudno sletanje.

10.5 Prinudno sletanje mora biti moguće izvesti, na odgovarajuću površinu u smeru poletanja s helikopterom koji, u skladu s letačkim priručnikom (AFM), nije sposoban penjati se s jednim ne efektivnim motorom, pre postizanja 300 ft iznad površine, pri brzini najboljeg penjanja (Vy); i može se penjati s jednim ne efektivnim motorom, pre postizanja kritične točke odluke (CDP) nakon čega, u slučaju otkaza jednog motora, mora nastaviti poletanje.

Član 11.

Kaznene odredbe

11.1 Osoba koja se smatra krivim za kršenje odredbi ove Uredbe biće odgovorna i bice predmet kaznenih odredbi Glave IV, Zakona Br.. 03/L-051 o Civilnom Vazduhoplovstvu.

11.2 Nezavisno od stava 1. ovoga člana, kršenje odgovarajućih odredbi ove Uredbe može se kazniti prema Kaznenom Zakoniku Br. 04/L-082 Republike Kosova.

Član 12.

Izuzeće

ACV može u izuzetnim slučajevima i ako je to neophodno u službi javnog interesa, odobriti izuzeće iz članova ove Uredbe.

Član 13.

Stupanje na snagu

Ovaj Uredba stupa na snazi 18 februara 2014. God.

U Pristini, 3 februara 2014 god.

Dritan Gjonbalaj
Generalni direktor